

NEOLITSKA REVOLUCIJA

Klimatske promjene na kraju pleistocena (pov.razdoble paleolitik) i početkom holocena (pov. razdoblje mezolitik-neolitik) prouzročile su svugdje važne promjene kako u geomorfologiji tako i u promjeni flore i faune te su imale velik utjecaj na način čovjekova života. Brzo otapanje sj. ledenog pokrova prouzročio je nagli rast razine mora, potopljene su prostrane nizine i obalni prostori. U Euroaziji i Sj. Americi stvara se široko područje umjerene klime u kojem su nekadašnja tundra i stepa zamijenjene šumama. Prosječna se temperatura digla za 5-8°C, a veća kišovitost pogodovala je širenju šume nauštrb savane.

Promjenom klimatskih uvjeta i okoliša tijekom mezolitika odnosno neolitika neke vrste koje su u prijašnjim razdobljima imale najvažniju ulogu u preživljavanju ljudske vrste, poput mamuta, nosoroga i špiljskog medvjeda potkraj pleistocena počele su odumirati. Sobovi iz periglacialnih područja sada migriraju na sjever. Većina ljudskih zajednica pogođena dubokim promjenama svog okoliša suočila se s kriznim situacijama. Neke se nisu željele prilagoditi novim uvjetima nego sele na sjever, za sobovima, i ostaju lovci. (najvjerojatnije preci Laponaca, Eskima..)

Ostale skupine ljudi nakon prvog kriznog razdoblja postepeno se prilagođavaju svojem novom okolišu. Lovi se u šumi, meta su im manje životinje koje ne živi u skupinama npr. jeleni, srne, veprovi koje je teže loviti zato više upotrebljavaju luk i strijelu i čovjek pripitomljuje vuka. Ipak je smanjen prinos lova pa ribolov postaje važaniji, a neke se zajednice nastanjuju duž rijeke i jezera. Prakticirali su selektivan lov da vrsta opstane, također biraju bilje i korijenje koje je hranjivije što nam govori da su solidno poznavali i biološki ciklus biljaka.

Čovjek počinje upotrebljavati sve što mu zemlja daje, započinje kultivirati prve biljke-početak ratarstva, to su bile ječam i proso. Osim vuka, pripitomljuje konje, ovce, koze, svinje, goveda i kokoši-početak stočarstva. Tehnikom glačanja uz pomoć vode i pijeska izrađuje oštrije bridove, a novi izumi su bili motika, srp, plug, sjekira, a oružje je postalo ubojitije.

Tako će se dio ljudi baviti ratarstvom, a dio stočarstvom što uzrokuje prelazak na sjedilački način života. Prva poljoprivredna područja nastaju na prostoru „plodnog polumjeseca“. Prva trajna naselja nazivamo sela. Obrada zemlje zahtijeva težak fizički napor i angžiranost čitave zajednice pa se formiraju rodovi, zajednice ljudi povezane krvnim srodstvom, temelj roda su obitelji na čelu koje se nalazi muškarac, otac. Na čelu roda je starješina koji se ističe znanjem, iskustvom i sposobnostima. Više rodova čini bratstvo, a više bratstava plemena. Sva zemlja, voda, hrana, oruđe i oružje bili su zajedničko vlasništvo. Uz pojavu patrijahalnih zajednica pojavljuju se i podjela rada, dio će se baviti izradom oruđa i oružja, a nakon pojave viška proizvoda započinje i razmjena (začeci trgovine). Javlja se i podjela na muške, fizički zahtjevnije poslove (obrada zemlje, obrana zajednice), muškarac preuzima veću ulogu u zajednici/obitelji, tzv. patrijarhat (lat. pater=otac).

Predmeti od keramike također definiraju neolitik, posude od gline bilo je teže napraviti nego figuricu, važno je bilo isčistiti glinu i primješati joj sijeno ili komadiće kamena ili školjki da ne bude premasna i da bude čvršća tijekom pečenja. Prilikom izrade mogu se utisnuti različiti oblici, dekoracija po čemu možemo identificirati različite kulture. U 4.t.pr.Kr. izumljeno je lončarsko kolo.

Bavljenje stočarstvom utjecalo je izum primitivnog tkalačkog stana pa vunena odjeća zamjenjuje odjeću od kože i krzna. No najvažniji izum toga doba bio je kotač koji će olakšati život čovjeka u svim segmentima.

Nakon prvih sela nastaju i prvi gradovi, opasani zidinama i okruženi jarkom, najstarijim gradom smatra se Jerihon u Palestini (8000 g.pr.Kr.)

U neolitikumu se javljaju i kultovi plodnosti na dvojnog načelu. Postoji muško načelo (nebo, Sunce, kiša) i žensko načelo (Zemlja i Mjesec). U početku razvoja poljoprivrede žensko načelo bilo je dominantno jer je i uloga žene bila važnija u životu zajednice. Iz tog razdoblja dominiraju brojni

prikazi boginja plodnosti. S razvojem poljoprivrede, koja postaje izrazito muška aktivnost, muško načelo postaje važnije. Što se tiče vjere, javlja se kult predaka. Pokojnici su se najčešće pokapali u blizini kuće ili ispod kućnog ognjišta jer se vjerovalo da ih pokojnikov duh štiti od zla i da će prenijeti svoju mudrost i znanje.

U neolitiku se javlja i megalitska kultura (grč. megas=velik; lithos=kamen), najpoznatije svetište iz tog doba je Stonehenge, kružna građevina koja se sastoji od velikih i teških kamenih blokova. U vrijeme ljetnog solsticija, sunčeve zrake padaju točno na određeno mjesto u središtu svetišta. Megalitske kulture bile su rasprostranjene po cijeloj zapadnoj Europi.

Izumi pokazuju da neolitski čovjek postavlja pitanja zašto sijati u određena razdoblja, zašto sjeme klija, zašto se glina stvrdnjava u dodiru s vatrom, zašto mjesec, zvijezde i Sunce prolaze nebom i to je početak znanstvenog promišljanja. Za sve izume i promjene u neolitiku čovjeku je trebalo pola milijuna godina, a do stvaranja visokih kultura i izuma pisma samo oko 5 tisuća godina i daljnjih 5 tisuća do stvaranja suvremene civilizacije.